Terpenland aan de Waddenzee

Terpenland

De Waddenkust is één van de oudst bewoonde gebieden van Nederland. Mensen woonden hier op terpen, die werden opgeworpen om bij hoogwater een droge plek te hebben. Het woord 'terp' is verwant met het Nederlandse woord voor dorp. In Friesland hebben ooit duizenden terpen gelegen, waarvan er nu nog ongeveer duizend zijn te herkennen. De bouw van de terpen begon rond 500 v.Chr. en eindigde met de komst van de eerste dijken rond 1100.

Kerstening en kloosters

Aanvankelijk was het noorden van Nederland 'heidens', maar na de dood van Bonifatius (754) bij Dokkum werd het gebied snel gekerstend. In de eeuwen die volgden bepaalden kloosters een belangrijk deel van de ontwikkeling. Het belangrijkste klooster in Noordoost-Friesland was Klaarkamp bij Rinsumageest, een cisterciënzerklooster dat werd gesticht in 1165. In de hoogtijdagen woonden hier enkele honderden monniken en lekenbroeders en bezat het klooster 2500 hectare grond en zo'n 80 boerderijen. Andere kloosters stonden in Dokkum (voor 1175), Morra (voor 1240) en Niawier (voor 1215).

De middeleeuwse kerk van Hegebeintum staat op de hoogste terp van Nederland.

Dijken en kerken

Vanaf de elfde eeuw namen de monniken het leeuwendeel van de bedijking voor hun rekening. Sindsdien is er geen getijdenwerking meer tussen Leeuwarden, Groningen en de Friese en Groninger kust. Aan de vele kronkelende wegen kun je nog altijd zien waar ooit de geulen hebben gelopen. Vanaf deze tijd werden de eerste kerken van steen gebouwd, meestal op de oude terpen. Bijna nergens vind je zo'n hoge dichtheid aan middeleeuwse kerken als in het noordoosten van Friesland!

Paesens-Moddergat

Het dijkdorp Paesens ontstond kort na de aanleg van de eerste zeedijk in de elfde eeuw bij een zijl (spuisluis) in de monding van het riviertje de Paesens. De kerk van Paesens werd gebouwd rond 1200. In de tweede helft van de 18e eeuw ontstond Moddergat.

Landaanwinning

Het buitendijkse gebied Peazemerlannen is voornamelijk via landaanwinning ontstaan. Deze werden door het rijk vanaf 1935 in werkverschaffing uitgevoerd. In 1945 is een zomerkade aangelegd en in 1951 werd de bitumendijk gemaakt. Ook de twee kilometer lange pier maakte deel uit van deze landaanwinningswerken. Voor het wad bedijkt kon worden moest het opgehoogd worden met vruchtbaar slik. Hiervoor werden rijsdammen aangelegd: palen van dennenhout met takken ertussen. De stroming raakte zo uit het water, waardoor het slik bezonk.
Een storm in april 1973 veroorzaakte in de bitumendijk een doorbraak. Om financiële redenen werd besloten de dijk niet te herstellen. Vrij snel ontwikkelde zich een dynamisch kwelderlandschap.

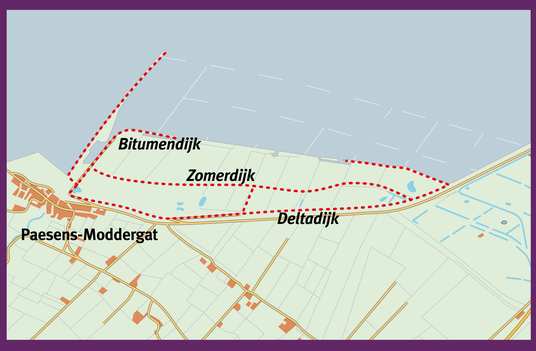

Visserij

De tweelingdorpen Paesens en Moddergat bezaten in de 19e eeuw een grote vloot zeilende vissersschepen. Tijdens een zware storm in 1883 voltrok zich een ramp voor de gemeenschap. Er vergingen 17 schepen en 83 dorpelingen kwamen om. De visserij heeft zich nadien weer ontwikkeld tot een belangrijke bron van inkomsten. De schepen liggen nu in de haven van Lauwersoog. Vroeger lag de vissersvloot 's zomers vaak voor anker in de Paesensrede, een geul bij de Engelsmanplaat, zo'n twee kilometer uit de kust. Alleen kleine boten konden met hoogwater bij de dijk komen.

Bouw van rijsdammen.

Stichting Oan 'e dyk

Mogelijk gemaakt door: provinsje fryslân provincie fryslân

Ontwerp: www.logo-shop.nl